

Tisková zpráva

Veřejnost o spotřebě a úsporách energie, tepla a vody ve svých domácnostech – květen 2018

- ⊗ Nadpoloviční většina (56 %) Čechů starších patnácti let má podle svého vyjádření dosti přesný přehled o nákladech na spotřebu energie, tepla a vody ve své domácnosti, třetina (33 %) má jen přibližný přehled a desetina (11 %) je vůbec nezná.
- ⊗ 36 % občanů alespoň v jedné z položek svých nákladů na spotřebu energie, tepla a vody deklaruje obtíže s jejich hrazením.
- ⊗ Nadpoloviční většina (55 %) občanů se zajímá o technologie pro hospodárnější nakládání s energií, teplem a vodou.
- ⊗ 90 % domácností v posledních pěti letech investovalo alespoň do jedné z úsporných technologií, nejčastěji šlo o úsporné žárovky, energeticky úsporná okna, termostaty, tepelné těsnění a izolaci vnitřních prostor a zateplení fasád.
- ⊗ Individuálně či spolu s jinými rámci bytových domů dotace na úsporné technologie využilo 13 % domácností.
- ⊗ Tři pětiny Čechů se vždy nebo téměř vždy při nákupu spotřebičů řídí jejich energetickou třídou.

Zpracovali:

Jan Červenka, Martin Ďurďovič

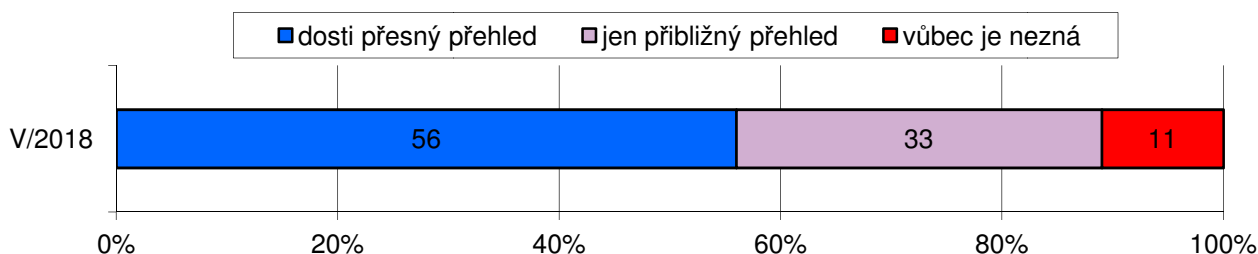
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586

V květnu 2018 byl do pravidelného výzkumu Naše společnost zařazen mimořádný blok otázek věnovaných problematice spotřeby a úspor energie a vody v domácnostech. Výzkum zjišťoval, zda lidé mají přehled o nákladech na spotřebu energií, tepla a vody ve svých domácnostech, zda tyto náklady hradí snadno, nebo obtížně, zda se zajímají o technologie pro hospodárnější nakládání s energií, teplem či vodou, zda do takových technologií v posledních pěti letech investovali, případně zda o tom alespoň uvažují, zda někdy čerpali dotace z programů na podporu zavádění těchto technologií v domácnostech a zda se při nákupu spotřebičů rozhodují s ohledem na jejich energetickou třídu.

Graf 1: Informovanost o finančních nákladech na spotřebu energií, tepla a vody ve vlastní domácnosti (%)¹

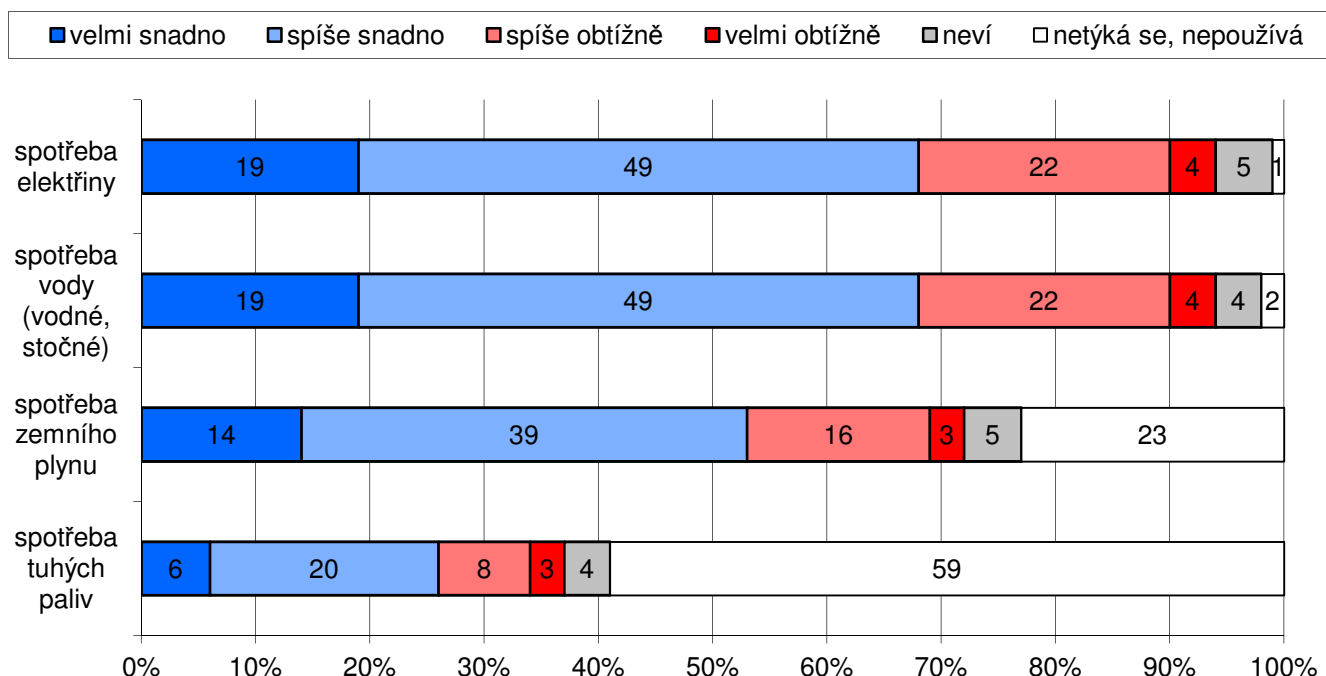
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Otázka: „Máte Vy osobně přehled o finančních nákladech na spotřebu energií, tepla a vody ve Vaší domácnosti? Máte o nákladech dosti přesný přehled, jen přibližný přehled, nebo je vůbec neznáte?“

První otázka se zaměřila na to, zda lidé mají přehled o tom, jaké finanční náklady na spotřebu energií, tepla a vody má jejich vlastní domácnost. Jak ukazují údaje v grafu 1, nadpoloviční většina (56 %) občanů ve věku od 15 let má podle vlastního vyjádření o nákladech na spotřebu energií, tepla a vody „dosti přesný přehled“, třetina (33 %) má „jen přibližný přehled“ a zbývající přibližně desetina (11 %) je vůbec nezná.

Z podrobnější analýzy vyplynulo, že informovanost o nákladech na spotřebu energií, tepla a vody roste s věkem, přičemž zcela logicky výrazně nejnižší je ve skupině 15 až 19 let a poměrně nízká je i ve skupině od 20 do 29 let, naopak relativně nejvyšší je u dotázaných od 60 let výše. Zcela logicky je vyšší také u těch dotázaných, kteří žijí sami v jednočlenných domácnostech. Míra informovanosti se dále zvyšuje spolu s nejvyšším stupněm dokončeného vzdělání, s rostoucím zájmem o energetickou politiku ČR i o úsporné technologie a je vyšší u důchodců, u dotázaných s dobrou životní úrovní domácnosti a u lidí žijících v manželském či partnerském svazku, ovdovělých či rozvedených. Naopak sníženou míru informovanosti vykazují studenti a ti, kdo jsou z hlediska rodinného stavu svobodní. Za poznamenání pak stojí, že z hlediska pohlaví se rozdíl v míře informovanosti neobjevil.

Graf 2: Jak snadno či obtížně domácnosti hradí náklady na spotřebu elektřiny, topiva a vody (%)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Další otázka se týkala toho, jak snadno, nebo jak obtížně podle mínění respondentů jejich domácnosti hradí náklady na spotřebu elektřiny, zemního plynu, tuhých paliv a vody. Jak plyne z grafu 2, v případě spotřeby elektřiny a spotřeby vody shodně asi čtvrtina (26 %) dotázaných uvádí, že náklady na ně hradí „spíše“ (22 %) či „velmi“ (4 %) obtížně, zhruba dvě třetiny (68 %) tyto náklady hradí „spíše“ (49 %) či dokonce „velmi“ (19 %) snadno. U spotřeby zemního plynu a zejména u spotřeby tuhých paliv je podíl deklarovaných obtíží při hrazení nákladů na ně zřetelně nižší (19 % u zemního plynu, v tom 16 % „spíše“ a 3 % „velmi“ obtížně; 11 % u tuhých paliv, v tom 8 % „spíše“ a 3 % „velmi“ obtížně). Je to dáno hlavně tím, že jejich spotřeba se týká zdaleka ne všech domácností, když u zemního plynu necelá čtvrtina (23 %) a u tuhých paliv dokonce téměř tři pětiny (59 %) respondentů uvedly odpověď „netýká se, nepoužívá“. Při jejich zanedbání se podíl těch, kdo hradí náklady na spotřebu zemního plynu či tuhých paliv obtížně, rovněž pohybuje okolo jedné čtvrtiny (24 % u zemního plynu, 26 % u tuhých paliv). Pokud shrneme všechny čtyři položky do

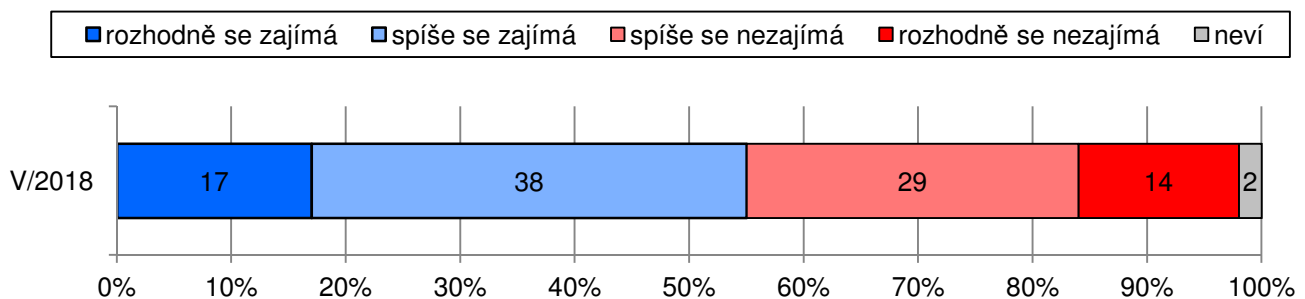
² Otázka: „Nakolik snadno, nebo obtížně se dá Vaší domácnosti hradit náklady na následující spotřeby: a) Spotřeba elektřiny, b) spotřeba zemního plynu, c) spotřeba tuhých paliv, d) spotřeba vody (tzv. vodné a stočné).“

jediného ukazatele, pak alespoň v jedné z nich potíže s hrazením nákladů na spotřebu deklarovala více než třetina (36 %) dotázaných, v tom 20 % jednou či dvakrát, 12 % třikrát a 4 % ve všech čtyřech zkoumaných položkách. Přiznání velkých obtíží při hrazení nákladů na spotřeby (odpověď „velmi obtížně“) lze chápat jako významný indikátor existence tzv. energetické chudoby, o níž mluvíme tehdy, když domácnost má problém platit účty za vytopení bytu na komfortní teplotu (18 až 21 stupňů Celsia) nebo za hrazení běžných dodávek energií.

Podrobnější analýza ukázala, že míra obtíží s hrazením nákladů na spotřebu elektřiny, topiva a vody koreluje s příjmem domácnosti a se subjektivním hodnocením její životní úrovně. Mezi těmi, kdo životní úroveň své domácnosti hodnotí jako dobrou, jen o málo více než pětina (22 %) uvedla obtíže v některé z položek, mezi dotázanými se špatnou životní úrovní to byly necelé tři čtvrtiny (72 %). Nárůst deklarovaných potíží s věkem a jejich pokles se zvyšující se úrovní nejvyššího dokončeného vzdělání vyjadřují tutéž socioekonomickou vazbu na příjem a na subjektivní vnímání životní úrovně, s nimiž jsou jak věk, tak zejména vzdělání vždy významně propojeny.

Jako důležité se ukazují také vazby související s počtem členů domácnosti. Výrazně vyšší úroveň problémů vykazují jednočlenné domácnosti (obtíže alespoň v jedné položce uvedlo 55 % dotázaných z jednočlenných domácností), zvláště domácnosti ovdovělých či rozvedených respondentů. A významná korelace je mezi výskytem obtíží a počtem ekonomicky aktivních členů domácnosti: obtíže jsou častější tam, kde není žádný ekonomicky aktivní člen, naopak nižší jsou tam, kde jsou dva nebo více ekonomicky aktivních členů. Z hlediska složení domácností jsou na tom výrazně lépe ty, v nichž žijí manželské či partnerské dvojice s dětmi či bez nich a případně s jinými příbuznými dospělými osobami, než ty domácnosti, kde žije člověk sám, nebo kde žije osaměle jeden z rodičů s nezaopatřenými dětmi. Na druhé straně je výskyt obtíží s hrazením nákladů statisticky významně propojen se zájmem a zejména s investicemi do technologií pro úspory při nakládání s energiemi, teplem a vodou (viz dále). Lidé, kteří se o tyto technologie zajímají a investují do nich, výrazně méně často uvádějí, že mají obtíže s hrazením nákladů na spotřebu elektřiny, zemního plynu, tuhých paliv či vody.

Graf 3: Zájem o technologie pro hospodárnější nakládání s energiemi, teplem a vodou (%)³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazují výsledky zachycené v grafu 3, nadpoloviční většina (55 %) dotázaných se podle svých slov o technologie pro hospodárnější nakládání s energiemi, teplem a vodou zajímá, v tom 17 % se „rozhodně zajímá“ a 38 % se „spíše zajímá“. Nezájem v tomto směru deklarují o málo více než dvě pětiny (43 %) respondentů, když 29 % uvedlo, že se „spíše nezajímá“ a 14 % se „rozhodně nezajímá“. 2 % na otázku odpověděla, že neví.

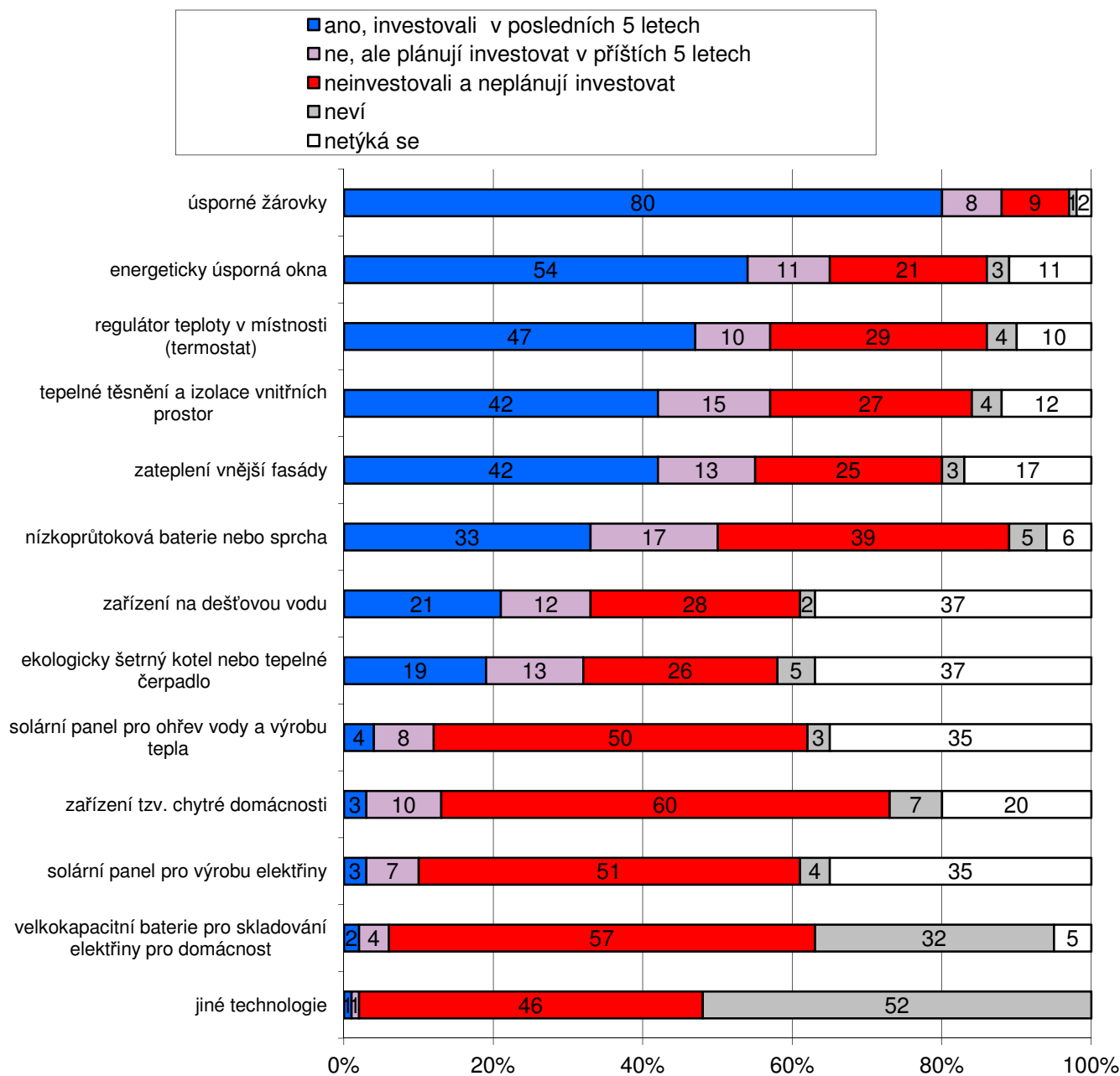
Podrobnější analýza ukázala, že zájem o hospodárnější technologie je zřetelně propojený s úrovní přehledu o finančních nákladech na spotřebu energií, tepla a vody. Mezi respondenty, kteří deklarují „dosti přesný přehled“ o nákladech na spotřebu, tento zájem projevují asi dvě třetiny (66 %), u těch, kdo mají „jen přibližný přehled“, je to právě polovina (50 %), a u těch, kteří náklady na spotřebu energií, tepla a vody neznají, je to již jen asi pětina (21 %).

Obecně zájem o hospodárnější technologie pro nakládání s energiemi, teplem a vodou stoupá s rostoucím vzděláním a se zlepšujícím se hodnocením životní úrovně vlastní domácnosti. Z hlediska věku relativně nižší zájem vyjadřují

³ Znění otázky: „Existují různé technologie pro hospodárnější nakládání s energiemi, teplem a vodou, od úsporných žárovek přes nízkoprůtokové sprchy až po zateplení domu apod. Jak moc se zajímáte, nebo nezajímáte o takovéto technologie? Rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, vůbec se nezajímáte.“

dotázaní do 30 let, naopak vyšší zájem se objevuje ve věkovém rozmezí od 30 do 59 let. Z hlediska typu nemovitosti pak vyšší zájem projevují ti, kdo bydlí v rodinných domcích.

Graf 4: Investice do technologií pro hospodárnější nakládání s energiemi, teplem a vodou (%)⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁴ Otázka: „Budu jmenovat různé technologie pro hospodárnější nakládání s energiemi, teplem a vodou. Uveďte, zda jste ve Vaší domácnosti investovali, nebo plánujete investovat finanční prostředky do pořízení dané technologie. a) Úsporné žárovky, b) nízkoprůtoková vodovodní baterie nebo sprcha, c) regulátor teploty v místnosti (termostat), d) energeticky úsporná okna, e) tepelné těsnění a izolace vnitřních prostor (např. těsnění dveří a oken, izolace vnitřních stěn), f) zateplení vnější fasády domu nebo bytu, g) ekologicky šetrný kotel nebo tepelné čerpadlo, h) zařízení pro shromažďování a využívání dešťové vody, i) solární panel pro ohřev vody a výrobu tepla, tzv. fototermický, j) solární panel pro výrobu elektřiny, tzv. fotovoltaický, k) velkokapacitní baterie ke skladování elektřiny pro domácnost, l) zařízení tzv. chytré domácnosti (slouží pro řízení chodu spotřebičů, jejich dálkové ovládání, analýzy spotřeb a jejich optimalizaci apod.), m) jiná technologie.“ Možnosti odpovědi: ano, investovali v posledních pěti letech, ne, ale plánují investovat v příštích pěti letech, neinvestovali a neplánují investovat.

Další otázka výzkumu se poměrně zevrubně věnovala tomu, zda v domácnostech respondentů v posledních pěti letech investovali, nebo jestli alespoň v příštích pěti letech plánují investovat do technologií pro hospodárnější nakládání s energiemi, teplem a vodou. Šetření zahrnovalo dvanáct položek představujících konkrétní technologie z této oblasti plus položku „jiná technologie“ s otevřenou možností odpovědi, tj. respondent mohl popsat technologii vlastními slovy. Celkově 90 % dotázaných zmínilo alespoň jednu položku jako technologii, do níž jejich domácnost v posledních pěti letech investovala, přičemž pouze jednu položku uvedlo 15 % dotázaných, 13 % uvedlo dvě položky, 14 % tři položky, 13 % čtyři položky, 14 % pět položek, 10 % šest položek, 6 % sedm položek a 5 % uvedlo osm či více položek.

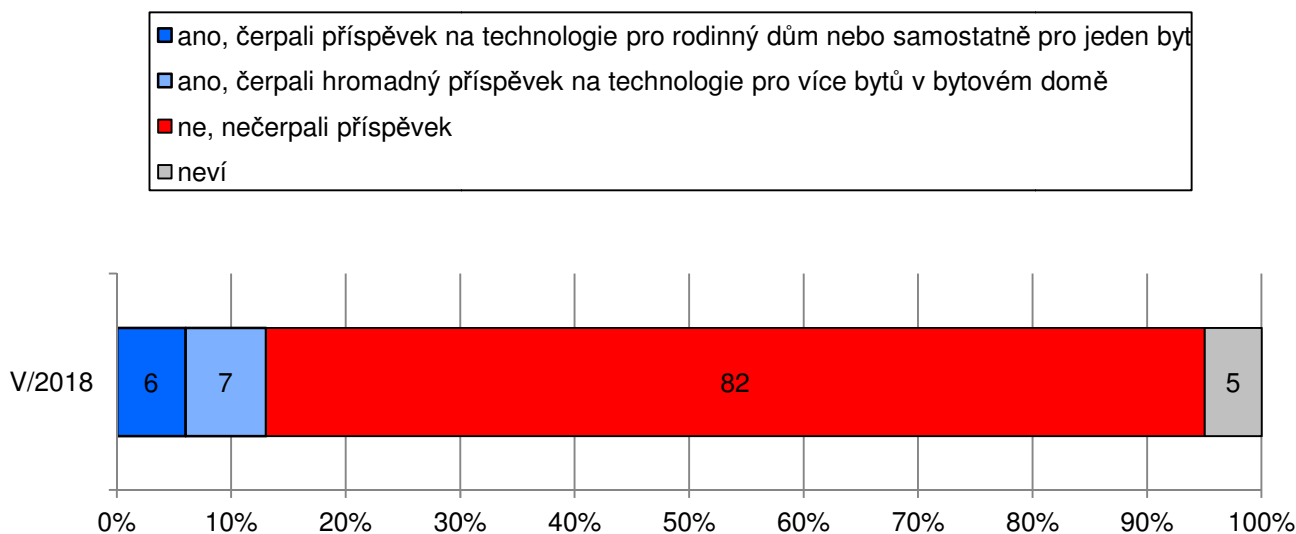
Konkrétní výsledky u jednotlivých technologií zachycuje graf 4. Z něj vyplývá, že zdaleka nejčastěji lidé nakupovali úsporné žárovky, což uvedly čtyři pětiny (80 %) dotázaných. Nadpoloviční většina (54 %) rovněž uvedla, že v posledních pěti letech investovala do energeticky úsporných oken. Téměř polovina (47 %) zmínila regulátory teploty v místnostech (termostaty). O málo více než dvě pětiny (shodně 42 %) uvedly, že jejich domácnost investovala do tepelného těsnění a izolace vnitřních prostor i do zateplení fasád (obě tyto skupiny odpovědí se ze dvou třetin překrývaly a obě se zároveň z více než čtyř pětin pojily s investicemi do energeticky úsporných oken, což je vcelku pochopitelné, protože tyto věci spolu úzce souvisejí a často jsou realizovány souběžně v rámci jedné investiční akce). Asi třetina (33 %) si pořídila nízkoprůtokové vodovodní baterie či sprchy. Okolo pětiny domácností pak podle vyjádření respondentů investovalo do zařízení pro shromažďování a využívání dešťové vody (21 %) a do ekologicky šetrných kotlů nebo tepelných čerpadel (19 %). U všech výše uvedených technologií s výjimkou úsporných žárovek, kde je to o něco méně, pak vždy ještě alespoň dalších 10 % respondentů uvádělo odpověď, že investovat do těchto technologií se alespoň chystají. Další položky se v odpovědích respondentů jako realizované investice v posledních pěti letech objevovaly už jen dost sporadicky s frekvencí od 2 do 4 % a pokaždé s o něco vyšším podílem těch, kdo investice do nich zvažují či plánují.

Podrobnější analýza ukazuje, že logicky se investice do úsporných technologií silně propojují se zájmem o ně a zároveň s přehledem o finančních nákladech na spotřebu energií, tepla a vody. Také jsou statisticky významné a dosti zřetelně propojeny s tím, jak lidé snadno či obtížně hradí náklady na spotřebu elektřiny, paliv a vody. Ti, kdo více investují do úsporných technologií, mají méně potíží při hrazení spotřebních nákladů. To na jedné straně může souviset s vlivem úspor daných zavedením technologií, ovšem z velké části je to dáno i tím, že do úsporných technologií spíše investují lidé s vyšším vzděláním a s vyššími příjmy. Podle charakteru bydlení se investice častěji objevují u rodinných domků.

Předposlední otázka bloku (graf 5) zjišťovala, zda domácnost respondentů během posledních pěti let čerpala dotace v rámci programů na podporu zavádění úsporných technologií. 13 % dotázaných uvedlo, že takovou dotaci využilo, přičemž 6 % tak učinilo individuálně pro jeden byt nebo rodinný dům, 7 % tak učinilo hromadně pro více bytů v rámci bytového domu. 82 % oslovených naopak uvedlo, že takový příspěvek jejich domácnost nečerpala. 5 % na dotaz nedokázalo odpovědět a zvolilo možnost „neví“.

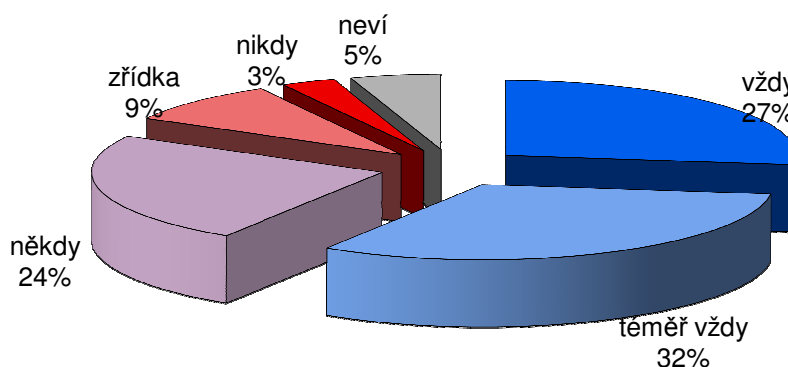
Z podrobnější analýzy plyne, že individuální dotace na jeden byt či rodinný dům ve zvýšené míře čerpali lidé ve věku 45 až 59 let, dotázaní s dobrou životní úrovní, ti, kdo žijí v rodinných domcích, ti, kdo se o úsporné technologie zajímají, a ti, kdo investovali v posledních pěti letech do sedmi a více technologií z nabídky v předchozí otázce. Hromadné dotace se týkaly ve zvýšené míře obyvatel bytů v panelácích.

Graf 5: Čerpání dotace z programů na podporu zavádění úsporných technologií (%)⁵

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 6: Řídí se při nákupu spotřebičů jejich zařazením do úsporné energetické třídy? (%)⁶

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 24. 5. 2018, 1008 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Poslední otázka bloku věnovaného úsporám při spotřebě energií, tepla a vody se týkala toho, zda se lidé při nákupu spotřebičů řídí podle jejich zařazení do úsporné energetické třídy. Jak ukazují výsledky zachycené v grafu 6, tři pětiny (59 %) Čechů se podle vlastního vyjádření vždy nebo téměř vždy při nákupu spotřebičů řídí jejich energetickou třídou. 27 % tak činí vždy, dalších 32 % pak téměř vždy. Bezmála čtvrtina (24 %) dotázaných uvedla, že se při nákupu spotřebičů řídí podle jejich zařazení do úsporné energetické třídy jen někdy, necelá desetina (9 %) tak činí jen zřídka. Pouhá 3 % dotázaných uvedla, že se při nákupu spotřebičů jejich zařazením do úsporné energetické třídy nikdy neřídí. 5 % respondentů na otázku nebyl schopno dát odpověď a zvolilo možnost „neví“.

⁵ Znění otázky: „Existují různé dotační programy, jako např. Zelená úsporám nebo kotlíkové dotace, z nichž lze čerpat finanční příspěvek na nákup technologií pro hospodárné nakládání s energiemi, teplem a vodou. Čerpala Vaše domácnost během posledních pěti let nějaký finanční příspěvek z takovýchto programů? Ano, čerpali jste příspěvek na technologie pro rodinný dům nebo samostatně pro jeden byt. Ano, čerpali jste hromadný příspěvek na technologie pro více bytů v bytovém domě. Ne, nečerpali jste příspěvek.“

⁶ Znění otázky: „Řídíte se při nákupu domácích spotřebičů tím, zda je spotřebič zařazen do úsporné energetické třídy? Vždy, téměř vždy, někdy, zřídka, nikdy.“

Podrobnější analýza ukázala, že z hlediska věku se vždy zařazením spotřebiče do úsporné energetické třídy řídí lidé od 30 do 44 let, méně často tak činí lidé do 30 let, přičemž zejména ve věkové kategorii 15 až 19 let je vysoký podíl nerozhodných odpovědí. Orientace na zařazení do úsporné ekonomické třídy při nákupu spotřebičů pak výrazně roste spolu se vzděláním, životní úrovní, úrovní přehledu o nákladech na spotřebu energií, tepla a vody ve vlastní domácnosti, se zájmem o úsporné technologie a s množstvím investic do jejich zavedení v domácnosti respondenta. Naopak její pokles můžeme zaznamenat v souvislosti s nárůstem potíží při hrazení finančních nákladů na spotřebu elektrické energie, paliv a vody.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-05</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>12. - 24. 5. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1008</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>227</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>MD.14, MD.15, MD.16, MD.17, MD.18, MD.19</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>oe180913c</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>13..září 2018</i>
<i>Zpracovali:</i>	<i>Jan Červenka, Martin Ďurďovič</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinelý.

Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu „Systémy pro jadernou energetiku“ a výzkumného tématu „Sociální aspekty jaderné energetiky“. |